

COMMENTARIUS
IN EPISTOLAM
SANCTI JUDÆ
APOSTOLI.

PROCEMIUM.

Tria hic de more præmittenda : *primum*, de auctore hujus Epistolæ; *secundum*, de ejus auctoritate; *tertium*, de ejus argumento.

Quoad *primum*, auctor est Judas non Iscariotes, sed Jacobi, scilicet frater Jacobi, inquam, Minoris, qui frater Domini cognominatus est, scripsitque Epistolam Canonicam. Matrem habuit Mariam Alphæi, sive Cleophae, scilicet uxorem; que et Jacobi, scilicet mater, vocatur, *Marci* xv, 40. Eadem vocatur soror B. Virginis, cum eaque assistit cruci Christi, *Joan.* xix, 25, non quod proprie fuerit soror ejus ac filia S. Joachimi et Annæ, ut censuit S. Hieronymus *Contra Helvidium*; Theodoretus, *Luce* vi; Beda et Anselmus, *Galat.* i, sed soror phrasi Hebræa, id est cognata vel consobrina. Hæc ergo Maria Alphæi quatuor habuit filios, e quibus tres a Christo electi sunt ad Apostolatam, scilicet Jacobus, Judas et Simon; quartus Joseph fuit competitor Matthiæ, cum sors apostolatus cecidit super Matthiam, *Act.* i. Hinc quatuor hi vocantur fratres Christi, *Matth.* xiii, 33, non quod fuerint filii Joseph, sponsi B. Virginis, ex alia uxore, ac consequenter privigni B. Virginis et proprie fratres Christi, uti opinatus est Nyssenus, orat. 2 *De Resurrect.*; Origenes, Theophylactus et Euthymius in *Matth.* xiii; Clemens Alexandrinus hic; Epiphanius, *heresi* 31; Chrysostomus, orat. *De Annunc.*; Hilarius, can. 1 in *Matth.*; Ambrosiaster ad *Galat.* cap. ii; Œcumenius et Cajetanus, *Galat.* i. Unde et Arabica versio sic habet initio Epistolæ : « Judas, filius Josephi fabri. » Joseph enim fuisse ealibem et virginem tradit S. Hieronymus *Contra Helvidium*, Beda in *Joan.* cap. ii, Rupertus in *Matth.* cap. i, Magister in IV, dist. 30, cap. De B. Maria, D. Thomas, III *part.*, *Quest.* XXVIII, art. 3, ad 3, et alii. Vide Canisium, lib. II *De Deipora*, cap. xiii; Suárez, III *part.*, tom. II, disp. 3, sect. 4; Toletus in *Joan.*, cap. ii, annot. 18, et Salmeron, tom. III, tract. 23. Vocantur ergo fratres Christi, id est consanguinei, vel affines, sicut

mater eorum vocatur soror, id est cognata B. Virginis.

Quoad etymon, Judas hebraice idem est quo *confessio* et *laus*, vel *confessor* et *laudator*, scilicet Dei et Christi. Nomen hoc accepisse videtur a Juda fortissimo et celeberrimo filiorum Jacob, *Genes.* cap. xlix, vers. 8. Idem, æque ac frater ejus Simon, cognominatus est Chananeus, quasi oriundus ex Cana Galilæe, hoc est, Zelotes, teste S. Hieronymo in cap. iv ad *Galat.*, eo quod zelavit pro Domino, ait S. Fulgentius, *serm.* 9. Unde hæc ejus amoris et zeli plena vox ad Christum recensetur a S. Joanne, xiv, 22 : « Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum? » Hæc enim ejus vox excita fuit verbis illis Christi enutis ad mortem, amore plenissimis : « Qui diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. » Hinc idem Judas cognominatus est Thaddæus et Lebbaeus, id est, leoninus, a לבי *labi*, id est *leo*, vel *cordatus*. Leo enim hebraice dicitur *labi* a לב *leb*, id est *cor*, quasi cordatus, seu animosus, quia a generositate et presentia animi imperterritus. Cor enim sedes est et symbolum fortitudinis; unde Aristoteles qui totam Græciam stupefecerat audaciæ miraculo, post mortem dissectus, inventus est habere cor totum pilis hirsutum, teste Plinio lib. XI, cap. xxxvii. Rursus Lebbaeus, id est corculum, i verisimile enim est Lebbaeus pene idem esse quod Thaddæus : nam Græca *Matth.* x, 3, et Syra sic habent : « Lebbaeus, qui cognominatus est Thaddæus. » Lebbaeus ergo idem est quod corculum, a לב *leb*, id est *cor*, ait S. Hieronymus in *Matth.* cap. x, g. d. Mire cordialis, benevolus, amabilis; aut mire sapiens et prudens; qui enim valde cauti erant et prudentes, vocabantur coreuli, ait Plinius, lib. VII, cap. xxxi; et Festus : Coreulum, inquit, a corde dicebant antiqui solertem et acutum. Unde Scipio Nasica, ob prudentiam bis consul, appellatus est *Coreulum*, ait Cicero *Tuscul.* I,

Thaddæus vero non tam ab Hebræo *toda*, id est *laus*, deducitur : sic enim dicendum fuisset *Thaddæus*; quam a Syro ܐܘܕܐ *thad* (Hebræi dicunt ܐܘܕܐ *sad*; unde Deus dicitur *saddai*, id est, mamma bonorum omnium); sed Syri et Chaldæi sæpe s Hebræum vertunt in *t*, ac pro *sad* dicunt *thad*, pro *Saddæus Thaddæus*, id est mamma, uber, g. d. Mammæus, uberalis, dulcis, misericors, benignus, beneficus. Ita Angelus Caninus in *Nomin. Hebr. novi Testamenti*, cap. xiii. Porro S. Hieronymus (vel quisquis est auctor; non enim est S. Hieronymus) in *Marci* cap. vi, et ex eo Pagninus in *Nomin. Hebr. interpret.*, Lebbaeum volunt dici a corde, quasi cordis cultorem, qui scilicet cordis puritati, sanctitati et perfectioni unice incubuerit. Qua de causa Judas hic præ cæteris Apostolis S. Bernardo fuit in veneratione ac deliciis; auctor enim Vitæ S. Bernardi, lib. V, cap. ii, narrat ipsum reliquias S. Judæ Hierosolymis ad se missas mira devotione excepisse, adeoque moriturum jussisse eas secum sepeliri et pectori suo superponi, « eo utique fidei et devotionis intuitu, ait auctor Vitæ, ut eidem Apostolo in die communis resurrectionis adhereret. » Nota : Judas Hebraice includit omnes litteras nominis tetragrammati Jehova, indeque ad nominis Jehova, utpote sacrosancti et apud Judæos ineffabilis, reverentiam, censent aliqui pro Juda, vocatum esse affini nomine, Thaddæum. Sed hæc est fabella; constat enim nomen Judæ apud Judæos fuisse usitatissimum, adeoque a Deo laudatum, *Genes.* cap. xlix, vers. 8. Insuper Eusebius, lib. I *Histor.*, cap. xii; Nicephorus, lib. II *Histor.*, xl, et Græci in *Menologiis* duos ponunt Thaddæos, scilicet unum Apostolum, puta Judam hunc nostrum; alterum qui fuerit e LXX discipulis Christi missus ad Abagarum. Verum alii non nisi unum agnoscunt Thaddæum, scilicet Judam Apostolum. Ita S. Hieronymus in *Matth.* x, Beda in cap. i *Act.*, Fulgentius, *serm.* 9. Et Ecclesia Latina non nisi unum Thaddæum in *Martyrologio*, et officio divino commemorat.

Juxta quos dicendum est, quod hic Judas sit ille Thaddæus, qui Abagarum regem Edessæ et Edessenos ad fidem convertit, uti fuse narrat Eusebius loco jam citato, qui et addit hæc 43 Christi anno contigisse, atque Abagaro aurum tum ceclatum, tum ruda offerenti, respuisse illud Judam, ac dixisse : « Si nostra prorsus derelinquimus, quomodo accipiemus aliena? » que sane verba cor ejus purum, magnanimum et cæleste significant. Plura vide apud Eusebium. In *Apocalypsis* cap. xxi, 20, Judas representatur per chrysoptam : causas ibidem recensui.

Nicephorus, lib. II, cap. iv, Breviarium Romanum 23 octobris et alii tradunt S. Judam prædicasse in Mesopotamia, Persia, Arabia, Idumæa. Demum S. Judas nobilem apostolatam glorioso martyrio coronavit, ac sacrum ejus corpus, æque ac fratris Simonis, Romam delatum conditum est

in basilica S. Petri, ut quem in vita unice coluerat, adeoque sensa epistolæ ejus in sua expresserat, juxta eundem et mortuus conderetur.

Quoad *secundum*, aliqui olim de auctoritate hujus Epistolæ dubitarunt; imo nuper Cajetanus censuit hanc Epistolam esse minoris auctoritatis iis que sunt certæ Scripturæ sacræ. Hæretici, ut Lutherus, Centuriatores, Brentius, Kemnitius, apocrypham esse censent. Rationes eorum sunt, quod auctor ejus citet librum Henoch apocryphum, et alterationem Michaëlis cum diabolo de corpore Mosis, que nusquam in Scriptura extat; sed ad hæc suis locis respondebo. Dico ergo : de fide est hanc Epistolam esse canonicam Scripturam. Ita definit Concilium Tridentinum, sess. IV, et Tridentinum in Eugenii Pontificis epist. ad Armenos; Concilium Romanum sub Damaso, Concilium Laodicense, cap. LVIII, et Carthaginense, cap. XLVII. Audi S. Hieronymum, lib. *De Scriptor. Eccles.*, in *Juda* : « Judas, inquit, frater Jacobi, parvam quidem que de septem Catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Henoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque rejicitur; tamen auctoritatem vetustate jam et usu meruit; et inter S. Scripturas computari, et sacrosanctam auctoritatem habere.

Unde eandem ut Canonicam citant S. Dionysius *De Divinis Nominibus*, cap. iv; Epiphanius, *heresi* Gnosticæ; Nazianzenus, in *Carm. de Scriptor.*; Didymus et Œcumenius hic, S. Athanasius in *Synopsi*, Ephrem, Origenes et e Latinis S. Cornelius, S. Cyprianus, Innocentius I, Tertullianus, S. Hieronymus, S. Ambrosius, S. Augustinus, Rufinus, Philastrius, Cassianus, Prosper, Gelasius, Fulgentius, Aelimus, Primasius, S. Gregorius, Beda, Rabanus, Remigius, Ado, Anselmus, Theologus et alii, quos fuse citat Iodocus Coccius in *Theodoro Cathol.*, tom. I, lib. VI, pag. 370, et Bellarminus, lib. I *De Verbo Dei*, cap. xviii.

Græce scripta est Epistola; licet enim S. Judas in Perside prædicarit, hanc tamen Epistolam, quasi encyclicam et universalem, scripsit fidelibus omnibus tam Judæis, quam Gentilibus toto orbe dispersis, ideoque non perside, sed græce, quia Græca lingua tunc maxime erat communis et latissime patebat. Porro Origenes in cap. xiii *Matth.*, asserit hanc Epistolam paucorum quidem esse verborum, sed plenum efficacium cælestis gratiæ verborum. Ipsa ergo sui brevitate fecunda est, et quasi margarita, que sub exigua mole multorum summam includit sesteriorum, quod de S. Scriptura dixit S. Hilarius, canon. 6 in *Matth.* Brevis enim hæc Epistola nulla dogmaticæ astruit, nimirum mysterium SS. Trinitatis, incarnationis et redemptionis Christi, angelorum bonorum a malis discretionem, et studium pro salute hominum, denique fidem et metum futuri judicii. Ethice docet fugam luxurie, blasphemie, inobedientie, superbie, avaritiæ, odii, doli, adulationis, personarum acceptationis; ac constantiam in

vocatione, fide, oratione, charitate, conversione errantium, insectatione hereticorum, doxologia et laude Dei. Quod ergo S. Bartholomæus, teste S. Dionysio, cap. 1 *De Mystica Theologia*, dixit: « Magnam esse Theologiam, et minimam; ac Evangelium amplum et magnum, rursumque compendiarium, » id ipsum vere dicas de hac Epistola, nimirum « brevem esse et longam: brevem in verbis, longam in sententiis, ut rarus sit qui non in ejus cœcutat lectione, » ut ait S. Hieronymus *ad Paulinum*.

Exstat hæc Epistola syriace, non in Bibliis regis, sed separatim, quam in Latinum vertit noster Etzelius; extat et arabice, quam in Latinum vertit quidam in fide heterodoxus.

Quoad tertium, argumentum Epistolæ est confutare hæreses jam tum natas Simonis Magi, Nicolaitarum et Cerinthi, ac mox ex iisdem nascentes, Gnosticorum, Ebionis, Menandri, Basilidis, Saturnini, Valentini, Marconis et similium. Ita S. Epiphanius in *hæresi Gnosticorum*, post recensitas eorum libidines, ait Spiritum Sanctum de iis per Judam predixisse: « Quæcumque naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. » Hereticorum ergo improbos mores graphice depingit, eosque quasi seductores et pestes cavendos esse docet, ac in fide suscepta constanter esse persistendum, ne eis contingat quod contigit Hebreis, Sodomitis et angelis a Deo apostantibus, qui omnes misere perierunt. Ita S. Athanasius in *Synopsi*, Oecumenius et alii. Docuit enim Judas in Asia minore, ubi florebat schola Simonis Magi, contra quam scripsit pariter S. Paulus epistolas ad Ephesios et Colossenses, ad quas hic respicit Judas. Maxime autem insectatur dogma Simonis docentis solam fidem suam (quæ hæresis erat et perfidia) sufficere ad salutem sine bonis operibus, et Gnosticorum docentium, nullum esse peccatum nisi infidelitatis, sed omnia esse adiphora, scilicet bona bene utentibus, mala male utentibus, ac proinde impune licere vacare commensationibus et libidibus; unde Simonianorum et Gnosticorum immanes et infames libidines acriter perstringit, easque acre Dei judicium ab Henoch predictum intant. Quocirca S. Ephrem, tom. 1, serm. *De iis qui animas ad impudicitiam pellicunt, cum nihil mali sit*, recitat totam hæc S. Judæ Epistolam, eamque contra illos inforquet. Est ergo hæc Epistola perpetua quasi inveciva in hereticos, eosque blasphemos et luxuriosos. *Primo* enim, præmissa salute, hortatur fideles, ut contra eos

pro vocatione et fide sua viriliter certent, eo quod ipsi sint apostata, similes Sodomitis et angelis Deo rebellibus, cum eisque perdati et perituri. Deinde, vers. 8, eorum libidines, rebelliones, blasphemias et maledicta inecat, cum Michael, licet justam habens causam, non fuerit ausus maledicere Satanae. *Tertio*, vers. 11, comparat eos Caino, Balaamo, Core seditiosos, eosque vocat nubes sine aqua, arbores autumnales, fluctus feri maris, sidera errantia, de quibus propheta. vii Henoch minans eis acre Dei judicium, cum sint murmuratores, pleni concupiscentiis, superbi, avari. *Quarto*, vers. 17, hortatur ut Apostolorum fidei et doctrinæ constanter insistentes, hereticis resistant. Denique vers. 20, hortatur fideles ad orationem, charitatem, misericordiam et zelum animarum, ut seductos ab hereticis ad fidem reducant; ad ecclitatem, ut immaculatos se sistant tribunali judicii Christi. Atque tandem doxologia claudit Epistolam, dicens: « Soli Deo Salvatore nostro per Jesum Christum Dominum nostrum gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen. »

Scripserunt e veteribus in hæc Epistolam Didymus et Clemens Alexandrinus; sed breviter extant in *Biblioth. SS. Patrum*; recentiores plurimi, recentissime noster Justinianus et Lorinus. Ego pariter brevis ero more meo, præsertim quia pleraque hic dicenda dixi II *Petri*, n.

Ubi nota hæc Epistolam valde similem esse Epistolæ secundæ S. Petri, cap. II, adeoque multas cum eo eandem, vel pene eandem habere sententias. Quare vel S. Petrus illas sumpsit ex S. Judæ, ut ejus dicta confirmaret, uti vult Salmeron; vel certe Judas illas accepit ex S. Petro, ut voluit Baronius, anno Christi 68, Adamus Sæboub, Lorinus, Hugo, Thomas Anglicus et Primateus hic, qui tres ultimi censent ideo hæc Epistolam in ordine Biblico esse ultimam, eo quod ultimo sit edita (exiit Epistolam S. Joannis), ac proinde post mortem S. Petri, qui paulo ante mortem secundam suam Epistolam scripsit anno Christi 68. Quæ si vera sunt, oportet *vers. S. Judæ* cum fratre Simone Chanaanæ oppetiisse mortem non anno Christi 64, ut vult C. Luprius in *Chronico*, sed post S. Petrum postque annum Christi 68 (4). Porro ut videas S. Petri et S. Judæ harmoniam et consonantiam, accipe easdem utriusque sententias per parallela digestas.

(1) Juxta Sepp, Judas scripsit ann. 63.

PARALLELA

EARUMDEM SENTENTIARUM

S. PETRI EPIST. II

I. Cap. II, vers. 4. IN VOBIS ERUNT MAGISTRI MENDACES, QUI INTRODUCUNT SECTAS PERDITIONIS. ET VERS. 3. QUIBUS JUDICIUM JAM OLIN NON CESSAT.

II. ET RUM, QUI EMIT EOS, DOMINUM NEGANT.

III. VERS. 2. ET MULTI SEQUENTUR EORUM LUXURIAS, PER QUOS VIA VERITATIS BLASPHEMABITUR.

IV. VERS. 4. SI ENIM DEUS ANGELIS PECCANTIBUS NON PEPERCIT, SED RUENTIBUS INFERNI DETRACTOS IN TARTARUM TRADIDIT CRUCIANDOS, IN JUDICIUM RESERVARI.

V. VERS. 6. ET CIVITATES SODOMORUM ET GOMORREORUM IN CINEREM REDIGENS, EVERSIONE DAMNAVIT, EXEMPLUM EORUM, QUI IMPIE ACTURI SUNT, PONENS.

VI. VERS. 10. MAGIS AUTEM EOS QUI POST CARNEM IN CONUPISCENTIA IMMUNDITATE AMBULANT, DOMINATIONEMQUE CONTENUUNT.

VII. SECTAS (δῆζα) NON METUUNT INTRODUCERE, BLASPHEMANTES.

VIII. VERS. 14. ANGELI FORTITUDINE ET VIRTUTE CUM SINT MAJORES, NON PORTANT ADVERSUM SE EXECRABILE JUDICIUM.

IX. VERS. 12. HI VERO, ETC., IN HIS QUÆ IGNORANT BLASPHEMANTES, IN CORRUPTIONE SUA PERIBUNT.

X. VERS. 13. COINQUINATIONES ET MACULÆ DELICIAS AFFLUENTES, IN CONVIVIIS SUI LUXURIANTES.

XI. VERS. 14. COR EXERCITATUM AVARITIA HABENTES; ET VERS. 3. IN AVARITIA PICTIS VERBIS DE VOBIS NEGOTIABUNTUR.

XII. VERS. 15. SECTI VIAM BALAAM EX BOSOR, QUI MERCEDEM INIQUITATIS AMAVIT.

XIII. VERS. 17. HI SUNT FONTES SINE AQUA, ET NEBULÆ TURBINIBUS EXAGITATÆ, QUIBUS CALIGO TENEBRARUM RESERVATUR.

XIV. VERS. 18. SUPERBA ENIM VANITATIS LOQUENTES, PELLIUNT IN DESIDERIIS CARNIS LUXURIE.

XV. CAP. III, VERS. 4 ET 2. CHARISSIMI, ETC., MEMORES SITIS EORUM QUÆ PREDIXI VERBORUM, ETC., ET APOSTOLORUM, PRÆCEPTORUM DOMINI ET SALVATORIS.

XVI. VERS. 3. HOC PRIMUM SCIENCES, QUOD VENIUNT IN NOVISSIMIS DIEBUS IN DECEPTIONE ILLUSORES, JUXTA PROPRIAS CONUPISCENTIAS AMBULANTES.

XVII. VERS. 11. QUALES OPORTET VOS ESSE IN SANGTIS CONVERSATIONIBUS ET PIETATIBUS, EXPECTANTES ET PROPÆRANTES IN ADVENTUM DIEI DOMINI.

XVIII. VERS. 18. IPSI GLORIA ET NUNC, ET IN DIEM ÆTERNITATIS. AMEN.

ET S. JUDE.

I. VERS. 4. SUBINTROIERUNT QUIDAM HOMINES, (QUI OLIN PRÆSCRIPTI SUNT IN HOC JUDICIUM) IMPH

II. SOLUM DOMINATOREM ET DOMINUM JESUM CHRISTUM NEGANTES.

III. DEI NOSTRI GRATIAM TRANSFERENTES IN LUXURIAM.

IV. VERS. 6. ANGELOS VERO, QUI NON SERVAVERTUNT SUUM PRINCIPATUM, SED DERELIQUERUNT SUUM DOMICILIUM, IN JUDICIUM MAGNI DIEI, VINCULIS ÆTERNIS SUB CALIGINE RESERVAVIT.

V. VERS. 7. SICUT SODOMA ET GOMORRHA, ET FEMTINE CIVITATES SIMILI MODO EXFORNICATÆ, ET ABERTES POST CARNEM ALTERAM, FACTÆ SUNT EXEMPLUM, IGNIS ÆTERNI POENAM SUSTINENTES.

VI. VERS. 8. SIMILITER ET HI CARNEM QUIDEM MACULANT, DOMINATIONEM AUTEM SPERNUNT.

VII. MAJESTATEM (δῆζα) BLASPHEMANT.

VIII. VERS. 9. CUM MICHAEL ARCHANGELUS CUM DIABOLO DISPUTANS ALTERCARETUR DE MOYSI CORPORE, NON EST AUSUS JUDICIUM INFERRERE BLASPHEMIE, SED DIXIT: IMPERTET TIBI DOMINUS.

IX. VERS. 10. HI AUTEM QUÆCUMQUE QUIDEM IGNORANT, BLASPHEMANT; QUÆCUMQUE AUTEM NATURALITER TANQUAM MUTA ANIMALIA NORUNT, IN HIS CORRUMPUNTUR.

X. VERS. 12. HI SUNT IN EPULIS SUI MACULÆ, CONVIVANTES SINE TIMORE, SEMETIPSOS PASCENTES.

XI. VERS. 16. MIRANTES PERSONAS QUÆSTUS CAUSA.

XII. VERS. 11. ERRORR BALAAM MERCEDE EFFUSI SUNT.

XIII. VERS. 12 ET 13. NUBES SINE AQUA, QUÆ A VENTIS CIRCUFERUNT, ETC., QUIBUS PROCELLE TENEBRARUM SERVATA EST IN ÆTERNUM.

XIV. VERS. 16. SECUNDUM DESIDERIA SUA AMBULANTES, ET OS EORUM LOQUITUR SUPERBA.

XV. VERS. 17. VOS AUTEM, CHARISSIMI, MEMORES ESTOTE VERBORUM QUÆ PREDICTA SUNT AB APOSTOLIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

XVI. VERS. 18. QUI DICERANT VOBIS, QUONIAM IN NOVISSIMO TEMPOR VENIUNT ILLUSORES, SECUNDUM DESIDERIA SUA AMBULANTES IN IMPETATIBUS.

XVII. VERS. 21. VOSMETIPSOS IN DILECTIONE DEI SERVATE, EXPECTANTES MISERICORDIAM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI IN VITAM ÆTERNAM.

XVIII. VERS. 23. SOLI DEO SALVATORI NOSTRO, PER JESUM CHRISTUM DOMINUM NOSTRUM, GLORIA ET MAGNIFICENTIA, IMPERIUM ET POTESTAS ANTE OMNE SÆCULUM, ET NUNC, ET IN OMNIA SÆCULA SÆCULORUM. AMEN.

1. Judas Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, his qui sunt in Deo Patre dilectis, et Christo Jesu conservatis et vocatis. 2. Misericordia vobis et pax, et charitas adimpleatur. 3. Charissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei. 4. Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem et Dominum nostrum Jesum Christum negantes. 5. Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, secundo eos, qui non crederunt, perdidit; 6. angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. 7. Sicut Sodoma et Gomorrha, et finitimæ civitates simili modo exornate, et abeuntes post carnem alteram factæ sunt exemplum ignis æterni poenam sustinentes. 8. Similiter et hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, majestatem autem blasphemant. 9. Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans alterearetur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiam; sed dixit: Imperet tibi Dominus. 10. Hi autem quæcumque quidem ignorant, blasphemant; quæcumque autem naturaliter, tanquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur. 11. Væ illis, quia in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt! 12. Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, 13. fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia, quibus procella tenebrarum servata est in æternum. 14. Prophetavit autem de his septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis, 15. facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii. 16. Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa. 17. Vos autem, charissimi, memores estote verborum quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi. 18. Qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illiisores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. 19. Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes. 20. Vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu Sancto orantes, 21. vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam. 22. Et hos quidem arguite iudicatos: 23. illos vero salvate, de igne rapientes. Aliis autem miseremini in amore: odientes et eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam. 24. Ei autem, qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione in adventu Domini nostri Jesu Christi; 25. soli Deo Salvatori nostro, per Jesum Christum Dominum nostrum, gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

1. JUDAS JESU CHRISTI SERVUS, FRATER AUTEM JACOBI — Minoris, qui fuit Apostolus et prius

Episcopus Hierosolymæ, parique modo sic epistolam suam inseribit: « Jacobus Dei et Domini nos-

tri Jesu Christi servus: vide ibi dicta. Hoc ipso Judas significat se esse Apostolum: constat enim Judam fratrem Jacobi fuisse Apostolum. Arabicus vertit, *Judas, filius Joseph fabri*; sed Clemens Alexandrinus: « Judas, inquit, qui Catholicam scripsit epistolam, frater filiorum Joseph, extans valde religiosus, cum seiret propinquitatem Domini, non tamen dixit fratrem ejus esse; sed quid dixit? Judas servus Jesu Christi. » Verum in Proœmio ostendi Judam non fuisse filium Josephi. Vocat se « servum Christi, » q. d. Ego Simonis angelos, æones Valentini, Gnosticorum genios ignoro; solius Christi me servum esse profiteor et glorior, æque ac David, dicitur *Psalm. cxv, 6*: « O Domine, quia ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ; dirupisti vincula mea, » quibus obstrictus eram peccato, morti et gehennæ, et gloriæ tuæ servituti, imo apostolatui me mancipasti: « idcirco sacrificabo tibi hostiam laudis. » Optabilis est, inquit Philo *De Monarchia*, « Deo servire quam regnare. » Hinc Moses, dux Hebræorum, vocatur servus Domini, *Deut. xxxiv, 3*: vide ibi dicta. Vere S. Augustinus, tract. 41 in illud *Joan. viii, Si vos filius liberaverit, vere liberi eritis*: « Hæc, ait, spes nostra est, fratres, ut a libero liberemur, et liberando servos nos faciat; servi enim eramus cupiditatis, liberati servi efficiamur charitatis. »

Porro Judas vocat se fratrem Jacobi, tum ut a Juda Isariote se distinguat, tum ut sibi benevolentiam et auctoritatem conciliet a fratre sancto et celebri: « Jacobi enim celebris ob virtutem apud omnes fama effectura erat, ut hujus Apostoli doctrina majorem auctoritatem haberet, libentiusque admitteretur, » ait Œcumenius.

Docent oratores, in exordio orationis vel epistolæ, concilianam esse auditorum vel lectorum primo, benevolentiam; secundo, attentionem; tertio, docilitatem. Ita S. Judas hic lectores facit primo, benevolos, vocando eos dilectos, charissimos, et ostendendo omnem erga eos amorem et sollicitudinem; secundo, attentos, dum ait se scribere de communi omnium salute, utique æterna; tertio, dociles, dum ait se non aliquid quam semel traditam eis fidem inculcare et propugnare, hocque esse totius epistolæ argumentum.

His qui sunt in Deo Patre dilectis. — Legit Interpres in Græco *ἀγαπητοῖς*, id est dilectis. Jam multi legunt *ἀγαπητός*, id est sanctificatis. Ita Cajetanus, Clarus, Vatablus, Pagninus et alii. Utrumque verum, et hi loco congruum. Christiani enim « in Deo, » id est a Deo, vel proprie « in Deo, » id est, in Dei fide, gratia et charitate sunt uniti: ideoque a Juda et ab invicem diligibiles et dilecti. Ita Lyranus, Dionysius et alii. Item « in Deo, » id est, per Deum et a Deo sunt sanctificati; subaudi, « salutem dicit, » q. d. Judas Christianis in Deo Patre dilectis salutem dicit, scribitque hanc epistolam.

Et in Jesu Christo, — id est, per Jesum Christum ejusque gratiam. Rursum, « in Jesu, » id

est, in Jesu fide, cultu, religione, dilectione, puta in Christiana fide, charitate et vita « conservatis, » q. d. Judas salutem dicit et precatur Christianis, qui a Deo sunt dilecti, et in hac ejus dilectione per Jesu Christi gratiam conservantur et perseverant. Magnum enim Dei et Christi donum est perseverantia, uti docet Concilium Tridentinum, sess. VI, cap. xiii, et S. Augustinus, lib. *De Bono perseverantia*. Hoc est quod ait Christus, *Joan. xvii, vers. 12*: « Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo: quos dedisti mihi, custodivi, et nemo ex eis perit, nisi filius perditionis; » et cap. xviii, vers. 9: « Quos dedisti mihi, non perdidit ex eis quemquam, » et cap. x, vers. 28: « Non peribunt in æternum, et non rapiet eos quisquam de manu mea; » et Abigail et David I *Regum*, cap. xxv, vers. 29: « Erit anima domini mei custodia quasi in fasciculo viventium apud Dominum Deum tuum. »

CONSERVATIS ET VOCATIS. — Querens: Quomodo Judas vocatos postponit conservatis, cum prius sit vocari ad fidem et dilectionem, posterius in ea conservari? Primo, Glossa interlinearis censet esse *καταρον ἀγαπητων*: vocatos enim precedere conservatos. Secundo, alii respondent per « conservatos » intelligi conservatos in gratia; per « vocatos, » vocatos ad gloriam: gloria autem posterior est gratia. Verum obstat, quod licet gloria posterior sit gratia, tamen vocatio ad gratiam includit vocationem ad gloriam, quasi sui consummationem et terminum. Unde Hugo respondet id verum esse in intentione, non in executione; in executione enim prius est conservari in gratia, posterius vocari ad gloriam, q. d. Judas scribit fidelibus qui in fide et gratia Christi conservantur et perseverant, ac per hanc perseverantiam proximè vocantur et diriguntur ad gloriam, quam certo assequuntur, si uti cœperunt, ita usque ad finem vite in fide et gratia Christi perseverent. Verum hæc subtiliora sunt quam solidiora.

Dico ergo *τὴν vocatis*, Græcè *καταρον* (non *καθημένους*) esse nomen, *τὸν vero conservatis*, Græcè *τηρημένους*, esse participium. Sic enim habent Græcæ, *τοῖς τηρημένοις κατὰς*, id est *conservatis vocatis*; et Arabicus, *ad servatos vocatos in nomine Jesu Christi*: « vocati » enim vocantur Christiani, estque hæc quasi propria eorum nomenclatura, ut nuncupentur « vocati, » Græcè *κατὰς*, id est *vocati*, quasi a Deo evocati ad suam familiam, amicitiam, filicitatem, hereditatem. *τὸν ergo vocati* est titulus summæ dignitatis, ad quam Christiani a Deo evecti sunt. Unde Hesy chius: *κατὰς*, inquit, vocantur nobiles; vocavit enim nos Deus de tenebris « in admirabile lumen suum, » I *Petr. ii, 9*, ac de miserissima servitute peccati « transtulit nos in regnum filii dilectionis suæ, » *Coloss. i, 13*, scilicet a morte ad vitam, ab ignominia ad gloriam, ex gehenna ad cœlum, ut ex hominibus angelos efficeret. Vide dicta *Rom. i, 4*, ad illud: « Paulus vocatus Apostolus; » et I *Cor. i, 1*, ad illud: « Vocatis

sanctis, » ubi Syrus vertit, *vocatis et sanctis*, æque ac Noster hic « conservatis et vocatis; » quia « vocatis peculiariter dignitatem et titulum, æque ac donum addit Christianis, nimirum quod fide, gratia et dilectione Dei donati sint, in eaque conserventur, non ex se suaque electione et virtute, sed ex vocatione et gratia Dei, qui sicuti eos primitus vocavit ad fidem et gratiam, ita pariter eosdem ad ejus conservationem et augmentum indicat vocat et promovet.

Ilaque « vocatis hic est quasi suppositum, cuius epitheta sunt « dilectis et conservatis. Suppositum autem suis epithetis nunc præponitur, nunc postponitur. Sensus ergo est, q. d. Judas scribit hæc epistolam « vocatis, » id est Christianis, qui sunt vocati Dei, ab eoque evocati, ejusque obsequio, cultui, fidei, gratiæ et regno mancipati, ideoque ab eo dilecti et conservati. Vocavit enim, vocatque eos Deus non solum ad suam dilectionem, sed etiam ad dilectionis conservationem, incrementum et perfectionem, ut scilicet per eam illos ad hereditatem et gloriam regni cælestis perducat. Unde hæc explicans Judas subdit: « Misericordia vobis, et pax, et charitas adimpleatur. »

Nota: Pro *conservatis* græce non est verbum *ἐπιτρέφω*, sed significantius *ἐκτρέφω*, id est, urbem vel arcem undique propugnaculis, presidiiis et vigiliis vallatam munitamque teneo, ut nullus hostium insidiis vel irruptionibus sit aditus. Sic enim fideles suos contra omnes diaboli, mundi et carnis impetus obvallat, tutatur et conservat Deus, juxta illud Prov. XVIII, 10: « Turris fortissima nomen Domini. »

2. MISERICORDIA VOBIS ET PAX, ET CHARITAS ADIMPLEATUR. — Judas more suo imitatur S. Petrum, qui pari salutatione secundam epistolam orditur, dicens: « Gratia vobis, et pax adimpleatur. » Misericordiam intellige virtutem, non fideliū, sed fidelibus inhærentem, sed Dei, qua sua dona, præsertim pacem et charitatem, misericorditer fidelibus impertit. q. d. Adimpleatur in vobis et erga vos Dei misericordia, et suam pacem et charitatem, ceteraque dona in vos effundat, vel potius jam in baptismo et doinceps effusa magnis incrementis auget et cumulet. « Pacem » intellige tum cum Deo, tum cum proximis, tum cum conscientia propria; hæc autem pax charitatis est comes et filia. Unde Syrus vertit, et *pax in dilectione*, juxta illud: « Pax » multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum, *Psal. CXVIII, 16*. Hoc est quod canit Zacharias: « Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto, » *Luce 1, 78*. Pro *adimpleatur* græce est *ἐπιτρέφω*, id est *multiplicatur*. Unde aliqui putant nostrum Interpretem legisse *ἐπιτρέφω*, id est *adimpleatur*. Verum non vident Interpretem docte verbum non verbo, sed sensu uberrime expressisse. Adimpleri enim misericordiam, charitatem, etc., non est aliud, quam illa multiplicari tum numero, tum gradu et perfectione.

Unde II Petri 1, 2, *ἐπιτρέφω*, æque ut hic, vertit *multiplicetur*. Præclare S. Augustinus, tract. 2 in *epist. S. Joannis*: « Talis, ait, est quisque, qualis ejus dilectio est. Terram diligis? terra eris. Deum diligis? quid dicam? Deus eris. »

Symbolice noster Salmeron et alii « misericordiam » attribunt Deo Patri: ipse enim est « pater misericordiarum, » II Cor. 1, 3; « pater » Filio: ipse enim est pax nostra, » *Ephes. II, 14*; « charitatem » Spiritui Sancto: « charitas enim Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, » *Rom. V, 5*. Per « misericordiam » abolerentur peccatorum miseriae, scilicet culpæ et pænæ; per « pacem, » conscientiam remorsus et perturbationes sedantur et componuntur: nam, ut ait Tertullianus, lib. V *Contra Marcionem*, cap. v: « Nec gratia fit nisi offense, nec pax nisi belli, etc.: que gratia a non offenso, que pax a non debellato? » Idem ad *Martyr.*: « Pax nostra bellum est diabolo. » Per « charitatem » vis et robor confertur ad omnia opera bona et heroica perficienda, ad legem Christi adimplendam, et fortiter resistendum mundo, carni et demoni, ad vincendum omnes tribulationes, persecutiones, tormenta et martyria.

S. Augustinus vero in *epist. ad Romanos* censet S. Judam hic representare mysterium S. Trinitatis: nominare enim Patrem et Filium, Spiritum Sanctum vero representare per hæc tria, scilicet misericordiam, pacem et charitatem; hæc enim appropriantur Spiritui Sancto: ipse enim ex vi processionis suæ procedit ut amor Patris et Filii: inde ergo habet quod sit ineratius amor et charitas, a quo procedit creata misericordia, charitas et pax, omneque bonum et donum.

Moraliter S. Augustinus in illud *Psal. LVIII, Deus meus misericordia mea*: « O nomen, inquit, sub quo nemini desperandum est! Deus meus, inquit, misericordia mea. Quid est misericordia mea? Si dicas, salus mea, intelligo quia dat salutem. Si dicas, refugium meum, intelligo quia confugis ad eum. Si dicas fortitudo mea, intelligo quia dat tibi fortitudinem. Misericordia mea quid est? Totum quidquid sum, de misericordia tua est; si tu mihi dedisti ut sim, et alius mihi dedit ut bonus sim, melior est ille qui dedit mihi ut bonus sim, quam ille qui mihi dedit ut sim. »

3. OMNEN SOLLICITUDINEM FACIENS SCRIBENDI VOBIS DE COMMUNI VESTRA SALUTE, NECESSE HABUI SCRIBERE VOBIS. — q. d. Cum valde sollicitus essem et vehementer cuperem ad vos scribere, ea quæ ad communem vestram salutem spectant, necesse duxi scribere vobis ea que subiungo, de fide constanter retinenda, et de hæresibus subpullulantibus omni contentione fugiendis, imo profligandis. Hæ enim hæreses tam sunt periculosæ, ut non tantum sollicitudinem, sed et necessitatem scribendi mihi imponant. Unde Arabius vertit, *necessitate compulsus sum*; et Thomas Anglicus: « Urgente, inquit, mea sollicitudine interius, et

periculo vestro exterius, necesse habui scribere vobis. Breviter et clare vertit Pagninus et Tigurina: *Tantum mihi studium fuit scribendi ad vos de communi salute, ut non potuerim non scribere vobis.*

Moraliter, discant Prelati a S. Juda quantum vobis sibi crediturum debeant habere curam, nimirum sollicitam, adeoque, ut ipse ait, « omnem sollicitudinem. » Sic et S. Paulus II *Corinth. XI, 28*: « Instantia mea quotidiana, inquit, sollicitudo omnium Ecclesiarum. » Et *Roman. XII, 8*: « Qui præest in sollicitudine. » Et *Hebr. XII, 17*: « Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi. » Ubi S. Chrysostomus: « Omnium, ait, quos regis, tu rationem redditurus es; tanto igitur tuum subicis caput. Miror si potest salvari aliquis Rectorum. » Et *hom. 2 in epist. II ad Timoth.*: « Quantumvis illi honoris impendas, quantumlibet obsequii deferas, nihil his periculis referre par poteris. Nam etsi animam ponas, ipse amplius pro te facit: nam animam periculo æternæ mortis exponit. »

DEPRECANS (παράκλησις, id est *exhortans*, vel *deprecans*) SUPERCERTARI SEMEL TRADITE SANCTIS FIDEI — Syrus, rogans ut certamen faciatis; Arabice, rogo vos ut contendatis mecum vice una (id est continue et constanter) in fide quam tradiderunt ad nos Sancti, ut scilicet decertetis pro fide semel, id est firmiter prostris et irrevocabiliter, ut dicam vers. 5, tradita sanctis, puta Christianis, utque eam pro viribus tueamini et propugnetis, tum verbo, tum honestate et Christianæ vitæ exemplo; ita ut nullam aliam admittatis, sed omnem ab hæc diversam explodatis.

Nota: « *supercertari*, id est supercertare, ut aliqui codices hic legunt. Noster enim Interpretis verbum *certor* accipit subinde non ut passivum, sed ut deponens, idemque quod *certo*, ut liquet *Ecclesi. cap. XI, 9*, et *XXXVIII, 29*; et *Sap. XV, 9*. Quin et Paeuvius apud Nonnium, cap. VIII, *certatur* usurpat pro *certat*.

Rursum « *super* idem est quod *pro*; hoc enim est græce *ὑπέρ*. Quare « *supercertari fidei* » idem est quod *certare pro fide*. Ita Gagneus. *Secundo*, « *super* notat ingens, acre et continuum certandi et resistendi hostibus fidei studium, ac quasi ἀσπένδον πόλεμον, id est irreconcilabile bellum: « *super* virum significat strenuum, et quasi super instar athletarum, qui in agone suas vires et seipso quasi transeat dunt, dum de summa rei, puta victoriæ et vitæ, agitur. *Tertio*, « *super* notat alterum et quasi secundum certamen, q. d. Ego vobiscum primo certavi contra idololatram et idololatrias, vos mecum jam secundo certato contra hæresim et hæreticos: hoc enim est ἐντροπία; sic Nazianzenus, oratione *De Macchabæis*, ait: ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνι, ἰσχυροτέρως κἀδὲ; id est, primo certavi pro sanctis, postea certantem filii. Hoc est quod monet Paulus Timotheum, *epist. I, cap. VI, vers. 12*: « Certa bonum certamen fidei (Vatablus, os-

tende te acerrimum fidei defensorem), apprehende vitam æternam, » q. d. Si bene certaveris, apprehendes vitam æternam. Terribilis est sententia Innocentii III, dist. 83, cap. error: « Error, inquit, cui non resistitur, approbatur; et veritas cum minime defenditur, opprimitur: negligere quippe, cum possis deturbare perversos, nihil aliud est quam fovere. » Loquitur Prelatis precipue, sed et cæteris suo ordine. Quare mystica, non literalis, est expositio Hugonis: « *Supercertari fidei*, » inquit, est super fundamentum fidei et bonorum operum erigere et addere certamen passionum; vel certare pro supernis, ut pro anima et justitia agonizamus usque ad mortem, ut monet Sapiens *Ecclesi. IV*. Similis est illa Thomæ Anglici: « *Supercertari fidei*, » inquit, est certamine interiori, quo captivatur intellectus, addere certamen exterius, quo confundatur hæreticus. « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem, » *Rom. X, 10*.

Moraliter, discite hoc quantum et quam acre Christianis pro fide et pietate debeat esse certamen. Audi Christum ad angelum, id est Episcopum, Smyrnæ scribentem Apoc. II, 10: « Esto fidelis (certando) usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ. » Præclare S. Cyprianus, lib. II, *epist. C ad Martyres*: « Si vos, ait, ecclesie vocaverit, si certamine vestri die venerit, militate fortiter, dimiccate constanter, scientes vos sub oculis præsentis Domini dimicare, confessione nominis ad ipsius gloriam pervenire; qui non sic est ut servos suos tantum spernet, sed et ipse luctatur in nobis, ipse congregatur, ipse in certamine agonis nostri et coronat pariter et coronatur. » Et *mox*: « O beatam Ecclesiam nostram, etc. Floribus ejus nec lilia, nec rosæ desunt. Certent nunc singuli ad utriusque honoris amplissimam dignitatem; accipiant coronas vel de opere candidas, vel de passione purpureas. In cælestibus castris et pax et acies habent flores suos, quibus miles Christi ob gloriam coronatur. » Idem, lib. *De Mortalitate*, ait nihil aliud in mundo quam pugnam adversus diabolum quotidie geri, cumque vitis et illecebris collectionem esse molestam, eamque assiduum. Et Clemens Alexandrinus, lib. VII *Stromat.*: « Verus, ait, athleta est, qui in magno hoc mundi studio coronatur, veram assuetudinem victoriam adversus omnes animi perturbationes, quoniam agonotheta est omnipotens Deus. » Tertullianus ad *Martyres*, cap. III: « Bonum, ait, agonem subitura estis, in quo Agonothetes Deus vivus est, Bystarches Spiritus Sanctus, corona æternitatis harytium; angelice substantiæ politia, in cælis gloria in secula seculorum. »

Ex dictis liquet « *supercertari* ferri ad fidei: quare minus recte aliqui referunt ad *sanctis*, q. d. Deprecor vos supercertari sanctis, id est certare pro sanctis, ait Catharinus, vel cum sanctis, ait Erasmus: sanctis, inquam, fidei, id est fidelibus, puta Christianis; primitus enim omnes

fideles vocabantur et revera erant sancti, q. d. Deceptor vos certare cum sanctis, emulando sanctos, addendo certamen vestrum ad certamen illorum, et quasi adimplendo ea que desunt passionibus Christi et Sanctorum, uti ait Paulus *Corinthios*, I, 24.

Denique perperam hinc colligunt hæretici, laicis rudibus et indoctis licere disputare de fide: aliud enim est disputare, quod non nisi peritorem est et doctorem, aliud certare; certant enim etiam simplices et rudes, non disputando, sed constanter veritatem fidei asserendo et tuendo; unde hæreticus Beza *in epistolâ*, id est *super certare*, explicat per *iniquitatem*, id est *tueri, defendere* (1).

4. SUBINTROIERUNT ENIM QUIDAM. — Hoc est, furtim subierunt; Regia, *subrepsissent*: nam *sub*, et Græcum *επι*, significat eos clam ex insidiis, furtim, dolose, subreptive quasi vulpes introisse et se insinuasse fidelibus. Sic enim pseudopropheta et hæretici quasi veri prophetae et doctores astute novam, raram et eximiam scientiam et doctrinam prætexentes et jactantes se fidelibus insinuant. Vide dicta II Petri II, i. *But* hic causam, cur oporteat eos supercertare pro fide, quia videlicet eam acriter et dolose impugnant hæretici. Syrus verit: *Acquisierunt ingressum*, scilicet arte, astutia, fraude; Arabicus: *Committunt in nobis*.

QUI OLIM PRÆSCRIPTI SUNT IN HOC JUDICIUM. — Syrus: *Qui a principio pervertent, ut scriberentur in condemnationem justam*; Arabicus: *Qui scripti sunt in hoc iudicium*.

Nota pronomen *hoc*: significat enim hereticorum iudicium esse certum, notum et publicum, q. d. In hoc iudicium de quo ego, et omnes orthodoxi mecum, eos hæresis condemnamus, ac gehennæ reos pronuntiamus.

Jam « præscripti, » ait Beda et Clemens Alexandrinus, id est prævisi et predestinati: quia enim a Deo ab eterno prævisi sunt fore impii, hinc ab eodem reprobat et predestinati sunt ad iudicium, ad condemnationem et gehennam. *Secundo*, Didymus, « præscripti, » ait, id est a semelipsis iudicati, traditi sunt in reprobum sensum, scilicet ob sua demerita. Impie ergo impius Beza censet eos traditos in reprobum sensum a Deo sine ordine ad demerita. « Nam Dei decreto, inquit, nil vel tempore, vel ordine prius inveniri posse dico, quin Deus divinitate spoliatur. » An non Satanica hæc vox? que ex Deo facit Satanam, puta ex auctore boni facit auctorem mali et reprobi sensus. *Tertio*, Gagneus, « præscripti, » inquit, id est præfigurati sunt in veteribus pseudoprophetis.

Quarto et genuine, Œcumenius, Dionysius et alii, « præscripti, » Græce *προγραψαίνε*, id est *antea scripti*, prius descripti, q. d. De talibus, de-

(1) e Semel, « Græce *ἀπαξ*, scil. tradita fides, quia de ea nihil immutandum. Nisi *ἀπαξ* positum sit pro *olim*, jam ante, ab initio.

que eorum impietate et iudicio, id est condemnatione, ante me (Judam) scripsit Petrus et Paulus, imo Christus ipse eos depinxit, præmonuitque ut eos quasi lupos caveretis, *Matth.* xxv, 24; II *Timoth.* III, 4; II *Petr.* II (2). Quin et Prophetae prisca ante Christum ad vivum in suis æmulis pseudoprophetis, mores et certamen hereticorum cum orthodoxis depinxerunt, ut Jeremias, *Thren.* II, 14: « Prophetae tui viderunt tibi falsa et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad poenitentiam provocarent. » Simile est *Jeremias*, xiv, 14; et *Zacharias* cap. xii, 4: « Et erit: In die illa confundentur Prophetae, unusquisque ex visione sua, cum prophetaverit, » etc. Clarissime vero Jeremias, toto cap. xxxviii, suum cum Hanaia pseudopropheta certamen describit, tandemque ei Dei iudicium et vindictam intentans vers. 13: « Audi, ait, Hanaia, non misit te Dominus, et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Ideo hæc dicit Dominus: Ecce ego mitam te a facie terræ; hoc anno morieris: adversum erim Dominum locutus es. Et mortuus est Hanaia propheta anno illo. » Simile fuit certamen Michææ cum Sedecia pseudopropheta regis Achab, simileque iudicium, III *Regum* xxii, 24 et seq. Dicit hoc S. Judas propter « subintroierunt, id est furtim subierunt; ne enim fideles dicerent: Quomodo eos cognoscemus et cavebimus, si furtim et ex improvise nobis se insinuent? preoccupat S. Judas, dicitque hæc de causa eos præmonitos jam esse de iis, eorumque artes et mores jam esse descriptos ab Apostolis et Prophetis, ut ex iis latentes lupos agnoscere et cavere debeant (3).

IMPII (pietas est cultus Dei: impii ergo sunt hæretici, qui Dei veram fidem, cultum, religionem abolere aut violare satagunt. Unde explicans, dansque causam cur eos vocarit impios, subdit Judas, dicens) DEI NOSTRI GRATIAM (Serarius legit, « gloriam ») TRANSFERENTES IN LUXURIAM. — Syrus, *pervertentes in immunditiam*; Arabicus, *avertentes, vel convertentes in impudicitiam*. « Gratiam » vocat legem Evangelicam, sive Christianismum: hic enim ingens est gratia, imo munus gratiarum, q. d. Christianismo abutuntur ad luxuriam, Christianismum convertunt in Priapismum, legem gratiæ, puritatis et virtutis vertunt in licentiam dedecorum, turpitudinum omniumque scelerum, docentes Christianismum esse legem libertatis, ac proinde Christianis licere libere indulgere concupiscentiæ, gula et Veneri. Hoc est quod ait S. Petrus, *epist.* II, cap. xix: « Libertatem illis promittentes, cum ipsi sint servi corruptionis. » Addentes facilem in lege nova esse peccati expiationem, per baptismum, absolutioem aliarque Sacramenta. Notat Nicolaitas, Si-

(2) Ita Allioli.

(3) Rosenmüllerus, *adum damnati ad panem*. Voca *προγραψαίνε*, ait, alitudo ad morem iudicium, qui per tabellam in qua sententias suas scribant, reos poenæ addicebant.

monianos, Gnosticos, qui cum essent impurissimi, simulabant se puri Evangelii esse doctores, eoque prætextu mulierculas onustas peccatis, ut ait, abducebant, insipientes nocturna sacra, in quibus omnem obscenitatem promiscue perpetrabant. Ita Œcumenius, inquit, hæretici erant Gnostici, ut dicit nisi Borborite, id est cenosi, quia ipsas etiam sacras Historias et Scripturas ad suas libidines explicando traducebant, uti fuse narrat S. Epiphanius, *hæresi* 26, S. Irenæus, lib. I, cap. xx, Clemens, lib. VII *Stromat.* Simili modo Lutherus, Calvinus ceterique moderni hæretici, gratiam et decus Christianismi transferunt in carnis licentiam et luxuriam. Quocirca S. Gregorius, XVI *Moral.*, xxii, hæreticos comparat onagris, id est asinis feris et silvestribus, tum ob feritatem, tum ob libidinem (est enim onager salacissimus), tum quia omne jugum excutiunt. « Recte, inquit, onagris comparantur hæretici, quia in suis voluptatibus dimissi sunt a vineulis simul fidei et rationis, » juxta id quod ait Job cap. II, 45: « Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum, vigilantes ad prædam. » Sane de Simone Mago primo hæresiarcha ita scribit Tertullianus, lib. *De Anima*, cap. xxxiv: « Helenem quamdam Tyriam de loco libidinis publice eadem pecunia redemit (qua scilicet voluerat a S. Petro emere donum Spiritus Sancti), dignam sibi mercedem pro Spiritu Sancto. »

Secundo, aliqui per *χαρις*, id est gratiam, intelligunt Eucharistiam; hæc enim est gratiarum gratia. Unde a Cyrillo Hierosolymitano vocatur *εὐχαριστία χαρις*, id est celestis gratia; ab aliis, *βίβλα καὶ θεοῦ χάρις*, id est, divina et deifica gratia; ab aliis passim, *μυστικὴ χάρις*, id est mystica gratia, sive arcanum gratiæ. Imo illud S. Pauli, *Hebr.* cap. xii, vers. 28: « Habemus gratiam per quam serviamus, placentes Deo cum metu et reverentia; » S. Clemens, lib. II *Constit.*, xxvii, sic explicat: « Ut omnes, inquit, accedant ad mysticum cultum cum metu et reverentia, tanquam ad regis corpus accedentes. » Hanc gratiam, puta Eucharistiam, hæretici convertunt in luxuriam. Tradit enim S. Augustinus, *hæresi* 46, Manichæos « Eucharistiam conspersam cum semine humano sumere, » quod merito ipse ait non esse Sacramentum, sed execeramentum. Id ipsum turpius faciebant Gnostici, dicentes: « Hoc est corpus Christi, et hoc est pascha, » ait S. Epiphanius, *hæresi* 26.

ET SOLUM DOMINATOREM (Græca habent *ἀποκρίτω θεῷ*, id est Dominum Deum, vel herum Deum: *θεῷ*, enim vocatur herus, qui in servos habet jus herile. « Dominator » ergo est idem quod Dominus Deus, vel herus omnium Deus) ET DOMINUM NOSTRUM JESUM CHRISTUM NEGANTES. — Simoniani enim negabant Christum esse Deum; negabant enim Deum esse natum, passum suscitatum. Addit Œcumenius: « Quo pacto, ait, Christum non negant, qui impura et immunda vita,

quasi clamose præconio, totius temperantiæ magistrum abdicant et alienant? Nulla siquidem tenebris cum luce societas est. » S. Petrus, *epist.* II, cap. II, vers. 1, ait: « Et eum qui emit eos, Dominum negant. » Vide ibi dicta. Porro cum ait Christum esse « solum Dominatorem et Dominum, » non excludit Patrem et Spiritum Sanctum, sed alium quemlibet qui sit alterius essentia. « Solum » ergo, scilicet cum Patre et Spiritu Sancto, utpote quibus Christus est *ἐκόνος* et consubstantialis, ac proinde idem cum eis habet dominium et dominationem. Quocirca, ut recte ait Beda: « Quamcumque in eadem sancta et individua Trinitate personam nominas, solus Deus est; et cum totam simul Trinitatem nominas, solum verum Deum nominas. » Dictio ergo *exclusiva*, addita uti personæ divinæ respectu prædicati essentialis, non excludit alias personas, ait Lyranus, sed excludit eas in prædicatis notionalibus, ut si dicam: Solus Pater generat, solus Filius generatur, solus Spiritus Sanctus spiratur.

Porro Œcumenius *in Dominatorem* refert ad Patrem, « Dominum nostrum ad Filium Jesum Christum; sed longe verius est utrumque ad Christum referri, uti refert Didymus, Beda, Lyranus, Hugo, Dionysius, Gagneus, Salmeron, Serarius et alii passim. Idque probatur primo, quia Græca utrumque uno articulo « denotant et prænotant, licet nonnulli codices Græci hunc articulum duplicent, sed ita pauci sunt et minoris note. *Secundo*, quia S. Judas idem dicit cum S. Petro, quia ait: « Et eum qui emit eos (Christum) Dominum negant. » *Tertio*, quia Simoniani et Ebionite contra quos hic scribit Judas, non negabant unum esse Dominatorem, hoc est summum Dominum et Deum Universi, sed negabant hunc esse Jesum Christum: Jesum enim dicebant purum esse hominem, non Deum. Genuinus ergo S. Judas sensus et mens est, contra Simonianos, Ebionitas et Arianos postea futuros, docere Jesum Christum esse verum Deum. Similiter Nicolaite, contra quos scribit S. Judas, negabant Christum esse Deum: aiebant enim Deum in Christo tantum habitasse, uti refert S. Ignatius, *epist.* 9, et Irenæus, lib. III, cap. xi. Denique id ipsum suadet versio Arabica, que sic habet: « Et in eo qui est solus Dominus Deus, Dominum nostrum Jesum Christum negantes. » Porro Christus est noster « Dominator, » Græce *ἀποκρίτω θεῷ*, id est Dominus et herus Deus, quia nos e servitute diaboli sanguine redemit et emit. Unde idem est *Κόπος*, id est Dominus noster, uti titulo creationis, ita et redemptionis. » Quocirca Augustus Cæsar « dominum se appellari passus non est, imo non ausus, quo tempore verus Dominus totius generis humani inter homines natus est, » ait Orosius lib. VI, cap. xxi.

Quæres quomodo differant Dominator et Dominus? Respondeo primo, « Dominatorem significare dominium in res omnes, « vero Dominum nos

trum duntaxat in fideles et Christianos, qui cum ut Dominum agnoscent et venerantur. Ita Glossa. Unde Syrus verit. in eo qui solus est Dominus Deus, Dominum nostrum Jesum Christum negantes; et Arabicus, abnegantes Regem unicum Dominum nostrum Jesum Christum. Secundo, Fevardentius ait Deum Patrem dici « Dominatorem » ratione creationis, Christum vero dici « Dominum nostrum » ratione redemptionis, qua nos quasi servos sibi coemit. Tertio, Thomas Anglicus censet voce « Dominatoris » significari potestatem dominandi, vel dominationem naturalem; « Domini » vero, actum dominandi, vel dominium gratuitum. Prima responsio, cui cohaeret secunda, videtur genuina: « enim Dominatorem ponitur absolute et indeterminata ut omnia respiciat, « vero Dominum determinat per « nostrum », scilicet fidelium et Christianorum. Adde: Deus vocatur « Dominator Dominus », ad exaggerationem ejus domini, q. d. Amplissime et plenissime, ubique et per omnia dominans; sive, ut S. Paulus ait: « Rex regum, et Dominus dominantium. » I Timoth. vi, 15. Unde Ecclesia in introitu Missae in festo Epiphaniae, ita oritur: « Ecce adventit Dominator Dominus, et regnum in manu ejus, et potestas et imperium; » et in hymno Angelico: « Tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, Jesu Christe, cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris. » Alludit ad Isaia cap. iii, vers. 1, et cap. x, vers. 16, ubi Deus vocatur « Dominator Dominus. » Addit Adamus, Deum dici « Dominatorem », quasi « dominum », id est vincientem, qui scilicet vincere et vincula nobis injicere possit quasi Juxta reis; « Képa vero, id est « Dominum », a « Képa », id est decernere, quod leges nobis ferat, iisque nos obliget. Verum haec allusive dicuntur potius, quam genuine. Prior ergo ratio est genuina, idque liquet ex eo quod primitus hoc nomen « Dominator Dominus » sibi indiderit Deus, Exod. xxiv, 6, eoque se invocari jussit a Mose, ubi in Hebraeo est idem nomen repetitum, scilicet « Jehova Jehova; » et Isai. x, 16, rursum vocatur « Dominator Dominus, » pro quo in Hebraeo repetitur nomen Adon Adonai. Ibidem vero vers. 33, et cap. iii, vers. 1, vocatur Haadon Jehova sabaoth, pro quo Noster vertit, Dominator Dominus. Hinc Sapiens, cap. xii, 18: « Tu autem, ait, Dominator virtutis, cum tranquillitate iudicis; » et Amos, cap. v, vers. 16: « Hic dicit Dominus Deus exercituum Dominator; » et Zacharias, iv, 14: « Isti sunt duo filii olei, qui assistant Dominatori universae terrae. » Vera ergo ratio, veraque origo cur Deus vocetur « Dominator Dominus, » est, quod crebro in veteri Testamento Deo dentur duo nomina, vel idem geminatum ad representandam ejus majestatem et gloriam. Vocatur enim Jehova Adonai, quod noster vertit, Dominator Dominus; atque eo alludit hic S. Judas. Jehova proprie significat ipsum esse Dei quaquaversum immanitatis et infinitum, puta pelagus essentiae, a quo

omne ens et esse sicut radius a sole procedit; Adonai significat Dominum, ut ostendi Exodi cap. vi, vers. 3.

Verum, quia ipsum esse Dei, quod significat Jehova, uti est in se, homines concipere nequeunt, hinc Noster vertit Dominator; nil enim divinitatem summamque Dei majestatem nobis ita representat, atque nomen Dominator, scilicet summus totius Universi, quod scilicet in omnes Universi creaturas plenum habeat dominium, regnum et imperium, juxta illud Ciceronis, lib. II De Natura Deorum: « Dominator rerum Deus. » Et: « Sit igitur hoc jam a principio persuasum civibus, dominos esse omnium rerum ac moderatores deos; » et illud Seneca, Hippol.: « Freti saevus dominator Neptunus; » et Virgilius, lib. II Aeneid., Priamum vocat:

Tot quondam populus terrisque superbum
Regnatorem Asia.

Sic Hebraei Deum vocant « Dominum sabaoth, » id est exercitum, juxta illud: « Dominus exercituum nomen illi, » Jerem. xxxi, 33. « Deitas enim quia incomparabilis est, varie nuncupatur, scilicet sapientiae gloria, deitatis gloria ad summam, aut dominatio, aut dignitas, aut charitas, aut majestas, aut imperium, aut potestas, aut sempiternitas, » ait S. Athanasius, lib. II De Unitate S. Trinitatis.

Porro Christus est « Dominator Dominus, » tum quia Deus, tum quia homo: quae homo enim per unionem hypostaticam habet summum in res omnes creatas, etiam Angelos, Cherubinos et Seraphinos, jus et dominium, juxta illud Christi, Math. xxviii, 29: « Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra; » et Apocal. cap. xix, 16: « Habet in vestimento et in femore suo scriptum: Rex regum, et Dominus dominantium; » et Hebr. cap. i, vers. 2: « Quem constituit heredem universorum. » Quam ergo Christum hominem colere, revereri, eique omnibus viribus obsequi et servire debemus, cui omnes angeli ad pedes ejus provoluti humillime se subternunt, obsequuntur et servant?

3. COMMUNERE ACTEM VOS VOLO. — Graece ἐπιμνησθε, id est. in memoriam vobis reducere cupio; Arabicus, diligo (cupio) ut revocem in memoriam vobis. Hinc ἐπιμνησθε vocatur memoria.

SCIENTES SEMEL OMNIA. — q. d. Non volo vos docere, quia jam illa didicistis et scitis; sed tantum ea suggerere, et in memoriam quasi commonitor revocare. Dicit hoc modestiae causa, ne videatur eos inscitiae arguere, sed potius laudare a scientia. Sic S. Joannes ait, epistola I, cap. ii, vers. 21: « Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, » q. d. Persuadeo mihi vos haec quae scribo scire, unde ea non doceo, sed refrico et confirmo, ut quae exere dene cepistis, melius perseverando persequatur. Esto enim nonnulli ea ignorarent, multi ta-

men ea sciebant. Unde colligas primos Christianos in fide valde bene fuisse instructos et eruditos. Vigeat enim tunc neophytorum catechesis, adeoque ipsi Apostoli erant perpetui catechistae. Hos imitatur jam Pastores, quia magna inter fideles est ignorantia rerum fidei et salutis, multique ea de causa pereunt et damnantur, quorum animas a Pastoribus reposeat Deus.

Vox semel vel refert primam eorum in fide et Scriptura instructionem, q. d. Jam pridem in prima vestra instructione et catechesi, simul et semel audistis et didicistis historiam Josue et Hebraeorum. Verum in prima catechesi traduntur articuli fidei, non autem historiae S. Scripturae, nisi dicas S. Judam loqui maxime Judaeis ad Christum conversis: hi enim in judaismo multo audierant de Mose et Josue. Secundo, magis congrue « semel » per trajectionem Hebraicam refertur ad « saecula; » opponitur enim « secundo, » quod sequitur, ut sententia ita sit ordinanda: scientes quod « Jesus semel populum de terra Aegypti salvans, secundo eos qui non crederant, perdidit; » et ita legunt nonnulli codices Graeci: tunc enim sensus planus est, connexus et nervosus. Accedit Syrus, qui verit. quod Deus secundum unum tempus populum ex Aegypto liberavit; et Arabicus, quod Jesus in vice prima, vel prima, populum suum ex Aegypto liberavit. Tertio et planissime, scientes « semel, » « est omnino et prorsus « omnia, » universim « omnia, » in totum « omnia, » simul « omnia, » ita ut me iterum ea docere, et vos iterum ea audire et discere non sit necesse. Sic Cicero pro Dejotaro: « Cum facile, ait, exorari, Cuesar, tum semel exorari soles; » semel, id est omnino et prorsus, ut amplius te exorare non sit necesse. Rursum, « semel, » id est ad summam, vel in summa, q. d. « Scientes semel, » id est summam, « omnia. » Sic Quintilianus, lib. XI, cap. 1: « Et ut semel, ait, omnia complectar; » et lib. X, cap. iii: « Denique ut semel quod est potentissimum, dicam: secretum in dictando perit, » id est, ut summa dicam. Hujus phrasim ratio est ipsum illud « semel, » quod significat una vice pro omnibus, ita ut postea non oporteat quid addi. Denique, « semel, » id est irrevocabiliter, q. d. « Scientes » omnia « semel, » « ita » « plene, firmiter et irrevocabiliter, et eorum oblivisci non possitis. Sic Ovidius, epist. 8, de virginitate av.

— Deberit illa semel,

id est irrevocabiliter, quia semel amissa nunquam recuperari potest. Et Lucanus, lib. IX:

Dixitque semel nascentibus auctor,
Quidquid scire inest.

Semel, inquit, ut nullum postea verbum addat. Plinius, lib. VII, cap. xxxiv: « Vir optimus, ait, semel a condito sevo judicatus est Scipio Nasica a jurato senatu; » et cap. xxxv: « Pudicis-

sima femina semel matronarum sententia judicata est Sulpitia. » Ubi « semel » affirmantis veritatem habet, ut quod verissimum esse asseveraverolumus, id semel tantum dixisse sufficit. Quo sensu ait Job xxxiii, 17: « Semel loquitur Deus, et secundo idipsum non repetit; » et Psaltes, Psal. lxxxviii, vers. 36: « Semel juravi in saeculo meo; » et Psal. lxi, vers. 12: « Semel locutus est Deus; » et Paulus, Hebr. ix, 12: « Christus semel introivit in sancta; » et Judas hic vers. 3: « Semel tradite sanctis fidei. » Similia sunt Exod. cap. xxxiii, vers. 5; Num. xxx, 7; Levit. xxvii, 28, et I Reg. xxvi, 8, et alibi (1).

Porro « omnia » intellige commode. Notat Eusebius S. Judam citare historiam veteris Testamenti, « tum ut declararet eundem esse Deum et veteris et novi Testamenti institutorem, et non, sicut isti saeculi aiunt, alterum esse Deum veteris Testamenti ultorem et crudelem, alterum novi mansuetum et benignum asserentes; et simul ait, quod neque hi qui nunc peccant, inulti permanere poterunt, sicut neque illi qui ex Aegypto educti fuerunt. » Hoc ipsum indicat Didymus, qui hoc exemplo confirmari existimat quod modo dixerat Judas, Christum Deum ac Dominum esse rerum omnium creaturam. « Dicitum namque est, inquit, ante haec de eo quod sit verus Deus, iste solus Dominator et Dominus Jesus Christus, qui eduxit populum ex Aegypto pro Moyse: quibus ita dicitis, consequens est ut non sit alter Deus Moyses: neque enim est alius praeter Trinitatem. »

QUONIAM (quod) JESUS. — S. Hieronymus, lib. I Contra Jovinianum, accipit Josue: hic enim a Septuaginta vocatur « Jesus: » Josue enim populum induxit in terram promissam. Verum obstat quod Josue non eduxerit populum ex Aegypto; nam id fecit Moses, cujus minister et successor fuit Josue. Rursum, pro Jesus multi Graeci codices habent Képa, id est Dominus, et nonnulli addunt « θεός, » id est Deus. Unde Syrus et Clemens Alexandrinus legunt Dominus Deus, quod Jesu Christo soli competit, non Josue. « Jesus » ergo, non quia homo (utpote necdum natus in terra), sed quia Deus populum suum, puta Hebraeos, ex Aegypto ejusque servitute eduxit et liberavit. Nam, ut ait Paulus: « Jesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula, » Hebr. xiii, 8. Omnibus hisce ostendit S. Judas contra Simonem, Ebionem et Arianos Christi divinitatem.

SALVANS. — « salvans, » id est cum salvasset.

SECUNDO EOS QUI NON CREDIDERANT (Deo et Most promittenti, quod eis traderet terram promissam, adeoque redire voluerunt in Aegyptum), PERDIDIT. — Quomodo « secundo? » Primo. Beda et ex eo Glossa interlinearis: « Secundo, » inquit, id est, bis

(1) Altili: Revoco autem vobis in memoriam, quod jam aliquando audivistis. Rosenmullerus: Semel adhuc (dam scilicet. adhuc sum in vivis) vobis in memoriam revocare volo, etsi jam sciatis.

punivit et perdidit eos, scilicet primo in hac vita per mortem, secundo in altera per gehennam. « Quia solos, inquit, pena a supplicio liberat, quos immutat; et quos presentia mala non corrigunt, ad sequentia produunt. » Verum alii passim « secundo » exponunt, *postea, deinceps*, ut legit Clemens Alexandrinus; unde Arabicus legit, *in vice secunda*.

Sensus ergo est, *q. d.* Deus semel salvavit populum, cum eum sequentem eduxit ex Ægypto; at « secundo, » id est, alia vice eum perdidit, cum scilicet incredulus ab eo recessit et apostavit, idque non semel, sed sæpius. Nam idololatrantes cum vitulo aureo occidit in Sina, *Exodi* cap. xxxii, 27; postea occidit murmurantes et carnes desiderantes in Sepulchris concupiscentie, *Numer.* xi, 33. Denique omnes præter Josue et Caleb damnavit morte in deserto, ob murmur exploratorum, *Numer.* xiv, 29.

Quare non est necesse cum nonnullis « secundo » referri ad Hebræos respectu Ægyptiorum, qui primo perdidit et mersi sunt in mari Rubro, *q. d.* Deus primo perdidit Ægyptios in mari Rubro, eo quod insequerentur Hebræos populum Dei; at cum Hebræi Deo oblati. imitati sunt Ægyptios, imo in Ægyptum reverti voluerunt, Deus iram suam in eos reflexit; atque sicut primo perdidit Ægyptios, sic secundo, perdidit Hebræos: non, inquam, est necesse sic explicare, imo nec convenit, quia nulla hic perditionis Ægyptiorum facta est mentio. Porro S. Judas hoc exemplum fidelibus applicandum relinquit, *q. d.* Simili modo Deus hinc quos primo salvavit in baptismo, dum Christum secuti sunt, secundo perdit si a Christo apostatent et ad Simonem, Ebionem aliosque Christi hostes declinant. « Quare melius erat istis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato, » ait S. Petrus, *epist.* ii, cap. ii, vers. 21. Vide ibi dicta.

6. ANGELOS VERO QUI NON SERVAVERUNT SUUM PRINCIPATUM, etc. — Arabicus sic vertit: « Projecit angelos qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum ordinem et officium, in tenebras extremas, alligatos in vinculis æternis, reservando in eis ad hunc diem magnum, diem judicii. » Est hoc secundum exemplum et argumentum, scilicet angelorum, sicut primum fuit Hebræorum, *q. d.* Si Deus angelos nobilissimos apostatantes sibi que rebellantes e celo deiecit, et in diem magni judicii damnandos reservavit, quanto magis puniet vos, o fideles, ac in die judicii coram toto mundo condemnabit, si ab ejus fide apostatantes ad hereticorum impietatem et perfidiam desciscitis? Eodem utitur S. Petrus, *epist.* ii, cap. ii, vers. 4, dicens: « Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in judicium reservari, » etc. Vide ibi dicta. Hunc Luciferi et Angelorum horribilem casum graphice

depingit Isaias, cap. xiv, vers. 12, et Ezechiel, cap. xxviii, vers. 12.

Pro principatum grece est *ἐπις*, quod tam originem et principium, quam potestatem et principatum significat. Unde Cajetanus et Figurina vertunt, *suam originem*; Gagneius, *suam dignitatem*; Adamus, *suam magistratum*, id est, « angelicæ dignitatis honorem et preminentiam non retinuerunt, » *q. d.* Angeli non servaverunt suam originem, id est originalem suam excellentiam, statum, gratiam, justitiam, preminentiam et dominium in res omnes corporeas, ut quasi principes dominarentur in celo et in terra, in qua originaliter a Deo creati et conditi sunt. Hinc patet angelos omnes, etiam demones, primitus creatos esse in gratia. Ex originali enim gratia et justitia manabat originalis eorum excellentia et dominium in res omnes.

Quare minus probabiliter demones creatos esse in gratia, negant Magister sentent., Henricus, Bonaventura, Scotus, Alensis et Hugo, quos citat, et ex hoc loco alisque confutat noster Vasquez, *1 part.*, disp. 217, cap. iii et iv, ubi ostendit per « principatum » maxime accipi gratiam sanctificantem: per hanc enim constituimur filii Dei, hæredes et principes regni celestis, adeoque ipsi angeli per eam erant amici et familiares Dei, ac principes in domo Dei aulaque celestis. Multo magis hinc patet error hæreticorum dicensium diabolum natura sua esse malum: ita senserunt Priscillianista, quos condemnat S. Leo, *epist.* 97, cap. vi, et Concilium Lateranense, cap. *firmiter*, de summa Trinitate; et Epiphanius *heres.* 48, confutat hereticos, qui dicebant diabolum esse filium Sabaoth, id est, septimæ potestatis, quem Deum Judæorum esse asserbant, natura suam malum et Patri repugnantem, commixtum vero cum Eva, ex ea genuisse Cainum et Abelem.

Tropologica Bedæ: Simili modo instar demonum, inquit, fideles superbientes, qui gratiam adoptionis filiorum Dei non servant, et derelinquunt domicilium suum, scilicet Ecclesiam unitatem, in qua Deo renati sunt, vel certe sedes regni celestis quas accepturi erant, si fidem servarent, ante judicium graviter, et gravius in judicio universali damnabuntur. Idem applices Clericis ab Ordine, Religiosis a suo statu apostatantibus. Utrique enim relinquunt suum principatum, et quasi e celo in infernum cœruunt, imo ultra se precipitant. Vide Hieronymum Platam, lib. iii *De Bono status Religiosi*, cap. ult. et penult.

Denique ex hoc alisque Scripture locis, quibus demones vocantur *ἐπις*, id est *principatus* et *potestates*, solerter colligit Cassianus, *Collat.* viii, cap. viii, inter angelos qui occiderunt, plerosque et summis eorum principibus extitisse. Hæc enim eo majori superbiendi et ruendi fuit occasio, quo majoribus nature et gratiæ dotibus se veteris antecellere credebant. Hic verum est illud: « Feriuntque summos fulmina montes; » ita per su-

perbiam ceciderunt summi in Ecclesia, ut Saul, Origenes, Tertullianus, etc.

SED DERELIQUERUNT SUUM DOMICILIUM, — *ὅθεν ἐκέρχθησαν*, id est *proprium habitationem*, scilicet caelestem, puta celum empyreum, ait Lyranus; « dereliquerunt » autem non directe et sponte, sed indirecte et coacte: quia enim sponte dereliquerunt celeste vite institutum, quo Deo adhærebant et serviebant, hinc a Deo coacti sunt relinquere celum, cum ex eo præcipitati sunt. Ita Œcumenius. Unde Arabicus vertit, *dereliquerunt ordinem*, seu constitutum officium suum. Vnde S. Augustinus, serm. 28 *De Verbis Domini secundum Lucam*: « Sanctificatum, ait, est celum, dejectus est diabolus; » et paulo ante: « Celum est, ubi culpa cessavit; celum est, ubi flagitia non sunt; celum est, ubi nullum mortis vulnus est. » Hinc liquet angelos creatos esse in celo empyreo, licet id nonnulli negent.

Moraliter, discite quam omnis creatura, etiam angelica, sit instabilis, nisi a Deo confirmetur et stabilatur: « Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem, » ait Job, cap. iv, vers. 18; et cap. xv, vers. 15: « Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, et oculi non sunt mundi in conspectu ejus. » Rursus hinc liquet angelos primitus non fuisse beatos, nec vidisse Deum; sic enim fuissent confirmati in gratia, nec potuissent cadere de celo. Unde S. Augustinus, lib. xi *De Genes. ad litter.*, cap. xiii, ait: « Demoneum nunquam gustasse dulcedinem beate vite, quam (inquit) non utique acceptam fastidivit, sed nolendo accipere deseruit et amisit. »

IN JUDICIUM (id est in condemnationem, per metonymiam: ita Œcumenius) MAGNI DIEI, — puta diei judicii: hic enim erit dies magnus, quia magna in eo fiet, scilicet judicium universale, consummatio mundi, descensus Christi gloriosus cum omnibus Angelis et Sanctis, divisio bonorum a malis, glorificatio bonorum, et damnatio malorum in æternum. Hic ergo dies erit horizon temporis et æternitatis, disternans in omne ævum angelos a demonibus, beatos a damnatis, Paradisum a gehenna. Hinc patet demones comparituros in judicio universali, et a Christo judicandos accepturosque æternæ damnationis sententiam, juxta illud *1 Corinth.* vi, 3: « Nescitis quoniam angelos judicabimus? » uti ibidem docent et explicant S. Chrysostomus, Theodoretus, Ambrosius, Anselmus et alii passim.

VINCULIS ÆTERNIS. — Grece *αἰώνιος*, id est *æternus*, vel non propriis: sed alienis et coactis; vel, ut Syrus, *incomptis*, invisibilibus, que scilicet videri nequeunt. Origenes, hom. 9 in *Matth.*, legit, *vinculis gravibus*; S. Petrus, *epist.* ii, cap. ii, vers. 4, vocat *αἰώνιος*, id est *rudentes*, sive *catenas caliginis*. Unde addit Judas, « sub caligine. » Vincula hæc sunt spiritalia, puta vis divina eos detinens, atque obligatio et alligatio eorum per illam ad carcerem, gehennam et penam æternam.

Hinc enim Deus eos ita alligavit et astrinxit, ut eam nusquam et nunquam exeunt vel evadere queant, ideoque vocantur æterna; quia licet demones usque ad diem judicii permittantur in hoc aere versari et tentare homines, tamen ipsi quocumque vadant, hanc obligationem et alligationem, adeoque ipsam suam penam et incendium, tanquam mancipia catenam suam circumferunt. Sicut ergo homo, puta judex, corpora reorum, ita Deus spiritus et animas damnatorum alligat gehennæ et igni. Potest secundo sic exponi, *q. d.* Deus demones sub caligine aeris hujus reservavit vinculis æternis, id est ad vincula æterna, quibus eos in die judicii coram toto mundo alligabit et compinget in gehenna, ut ex ea nunquam amplius egredi possint, ut nec possunt, sed in eam quasi in ergastulum perenne retrudantur. Unde Cyrillus Alexandrinus in *Habacuc* iii, num. 49, legit: « Quibus caligo tenebrarum in omnia sæcula reservata est. » Utrumque verum; demones enim et vinculis æternis jam ligati sunt, et iterum iisdem ligandi in die judicii, uti jam dixi. De vinculis demonum, qualia ea sint, et quomodo is ligentur, dicam *Apocalyp.* cap. ix, vers. 14.

Denique Clemens Alexandrinus « vinculis » demonum interpretatur amissionem honoris in quo consistant, et cupiditatem infirmarum rerum; cupiditate enim propria devinctos, converti nequaquam posse. Sed hæc symbolica et mystica sunt vincula, non literalia.

SUB CALIGINE, — tum aeris hujus caliginosi, tum potius inferni et tartari, uti ait S. Petrus, *epist.* ii, cap. xxiv; *ὕψος* enim, id est *caligo*, *nox*, significat quoque infernum, quia in eo est densissima caligo, perpetua et æterna nox: aliqui enim demones versantur in inferno, alii in hoc aere; sed utriusque suam catenam et penam circumferunt. Unde « atres docent aere hunc esse plenum demonibus. Ita S. Augustinus, lib. xi *De Civit.* xxxii; S. Fulgentius, lib. *De Trinit.*, et alii passim. In Vita S. Emmerami, lib. ii, narratur tantam esse demonum in aere multitudinem, ut cuidam viro sancto revelatum sit, eos, si haberent corpora nostris æqualia, splendorem solis mortalibus interepturos.

PREPPOSITO sub notat caliginem hanc esse loco, non superiori, sed inferiori et subdito, eamque esse instar carceris. Carcer enim solet esse in loco imo et subterraneo, in quo, et sub quo rei concluduntur, deprimentur et arcantur. Unde S. Augustinus, *De Natur. boni contra Manich.* xxxiii, asserit quod demones a peccaliter hunc infernum, hoc est, inferiorem caliginosum aeream tanquam carcerem acciperent. »

RESERVAVIT, — « cruciandos, » ait S. Petrus: vide ibi dicta. S. Judas potius « reservavit » refert ad « vinculis æternis, » *q. d.* Reservavit eos ad vincula æterna, quibus in die judicii eos vinciet et compinget in carcerem et ignem æternum, « hinc

moraliter nota, quanta sit miseria et infirmitas dæmonum, quod nimirum quasi rei catenati sint, ac proinde quasi canes ligati nos invadere et mordere nequeant, nisi ultro in eorum rictum et unguis nos injiciamus, uti docet S. Augustinus, serm. 197 *De Tempor.*, et Tertullianus, *De Habitu muliebri*, cap. II : « Hi sunt, ait, angeli quos iudicari sumus. Hi sunt angeli, quibus in lavacro renuntiavimus. Hæc sunt utique, per quæ ab homine iudicari meruerunt. Quid ergo faciunt apud iudices suos rei eorum? Quod est commercium damnaturis cum damnandis? Qua constantia tribunal ascendimus decreturi adversus eos, quorum munera appetimus? »

7. SICUT SODOMA ET GOMORRA. — Est hoc tertium exemplum, quo Simonianorum et Gnostico-rum infames libidines, quibus æternum ignem intentat, perstringit; sicut primo exemplo Hebræorum rebellionem, perstrinxit eorumdem perfidiam et rebellionem; ac secundo exemplo dæmonum apostatantium, perstrinxit eorumdem superbiam et invidiam. Quo tacite notat eos, instar Sodomitærum, præpostera et infanda libidine se contaminasse.

EXFORNICATE, — id est extreme fornicate, extremam et pessimam libidinem exercentes, ut omnem ejus modum et mensuram excessisse, utque omnes corporis vires, omne semen, omnem sanguinis et vitæ succum in fornicando exhaustisse videantur. Hoc est quod Marci Gnostici amasius scribit Irenæus, lib. I : « Hæc, inquit, sæpe converse ad Ecclesiam. Jæi confesse sunt, et secundum corpus exterminatas se ab eo valut cupidine, et inflammatas, valde se illum dilexisse. » Secundo, Thomas Anglicus, Hugo et Glossa : « exfornicate, » inquit, id est extra debitum nature vas fornicatæ sunt, quia scilicet relicto naturali usu femine in mares exarserunt, *Rom.* 1, 27. Alii, « exfornicate, » id est, extra fornices non cum meretricibus quæ in iis prostabant, sed cum pueris domi fornicatæ sunt. Verum hoc subtilius est quam solidius.

ABEUNTES POST CARNEM ALTERAM. — Syrus, *ambulant post carnes alias*. Mas enim et femina in conjugio fiunt una caro ad generandam prolem, juxta illud *Matth.* xix, 5 : « Erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. » At mas et mas non possunt fieri una caro ad generandum; ergo sunt duo, et si misceantur, abeunt post carnem alteram. Igitur « caro altera, » vel, ut Pagninus veritè, *aliæna*, est femina concubina et meretrix : hæc enim altera est ab uxore legitima. Vel potius est masculus; hujus enim caræ et præpostera cum ea libido, est aliena ab instituto et usu nature, quia incongrua et inepta, imo adversa generationi et procreationi liberorum. Ita Oecumenius : « Carnem, inquit, alteram, vocat masculum sexum, quippe quæ diversa sit, et a cetera generationis aliena. Caro siquidem ad seitam accommodata femina; caro est, juxta id

quod a progenitore nostro dictum est : Os ex ossibus meis, et caro ex carne mea. At marium caro altera est, id est, diversa a coitu. » Abeunt ergo post carnem alteram, cum mares maribus, aut femine feminis, aut viri feminis extra naturale vas præpostere commiserunt; nullo magis cum bestia, vel diabolo illo, corpore assumpto, sive incubo, sive succubo commiserunt. Simili phrasi ait Constans imperator, lib. *Cum vir*, ad legem Juliam *De adult.* « Quod in isto scelere sexus perdit locum, venus mutata est in alteram formam. » Et Sapiens cap. xiv, 26, ait ex idololatris (æque ac hæresi) ortam esse nativitatis immutationem, nuptiarum inconstantiam, inordinationem moechiæ et impudicitiae.

FACTÆ SUNT EXEMPLUM. — Græce *παράδειγμα δέτυρα*, id est projectæ sunt in exemplum, propositæ in ostensionem. Hoc est quod S. Petrus Jude succinens ait *epist.* II, cap. II, vers. 6 : « Exemplum eorum qui impie acturi sunt, ponens. » Unde Gellius lib. VI, cap. xiv, inter tres causas ob quas publice scelerati puniendi sunt, hæc præcipuum assignat : « Tertia, inquit, ratio vindictæ est, quæ paradigma a Græcis nuncupatur, cum punitio propter exemplum est necessaria, ut ceteri a similibus peccatis metu cognite penæ deterreantur. Idcirco veteres quoque nostri exempla pro maximis gravissimisque peccatis dicebant. » Hinc *Num.* v, 21, de adultera dicitur : « Bet te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo; » et *cap. xxv, 4* : « Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem. » Septuaginta *παράδειγμα*, id est *statue in exemplum*.

IGNIS ÆTERNI POEMAS SUSTINENTES. — Primo, quia Sodoma et Pentapolis cælesti igne conflagravit, ita ut concremationis hujus vestigia jugiter extent, et in perpetuum extitura sint, usque ad finem mundi, nimirum desolatio perpetua, ac mare Mortuum, perpetim fumans et exhalans bitumen et sulphur, quo conflagravit, nec pisces, aut vivum ullum admittens, quin protinus eos enect; poma et fructus non alios producentes quam vapidos et cinereos, adeo ut Sodoma præteriti incendii habeat specimen, et futuri in gehenna vivum sit exemplar. Ita Cajetanus. Citat enim Judas historiam incendii Sodome narratam a Mose *Genes.* xix, ubi temporale tantum ejus incendium, non æternum in gehenna, enarratur. Audi Strabonem, lib. XVII : « Quod illa regio ignita est, per multa signa afferunt; nam et petras exustas ostendunt, et terram cinerulentam, et picis guttas ex petris distillant, et flumina fetida odore ferventia. » Similia in Sodomitis etiam nostri ævi divine vindictæ exempla, quibus a Deo tonitruis et fulminibus siderati, et in cineres redacti sunt, videre est de Peruvianis et Mexicanis apud Ferdinandum Cortesium in Themistitan civitate, pag. 307, et Petrum Martyrem, tom. III *Navig. mundi novi*, fol. 28 et 29; quin et Europæa funesta non

desunt exempla. Celebris est illa S. Hieronymi in *Epistol.* sententia : « O ignis infernalis luxuria ! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintilla prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna. »

Secundo, « ignis æterni, » quia Sodomitæ omnes ab igne temporali transmissi videntur ad ignem æternum gehenne. Unde Syrus veritè, *posita sub igne æteralatis, res judicæ*; et Arabicus, *cum proficerentur in ignem æternum per judicium justitiæ*. Ita Isidorus Pelusiota, lib. III, *epist.* 203. Vide dicta *Genes.* xix.

Cogitent ergo luxuriosi, cogitent hæretici, cogitent peccatores, dum eos libido aut concupiscentia qualibet ad peccatum sollicitat, ignem Sodomæ, imo ignem gehennæ, ejusque metu cupiditati resistent. Ignis enim modicæ concupiscentiæ hœndus est igne perenni gehennæ. Audiant innotantem Isaiam, cap. xxxiii, 14 : « Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? » Et S. Chrysostomus, hom. 44 *in Matth.* : « In ignis, inquit, fluvium atque pelagus intruderentur, et pelagus impertrensibile, atque magnitudine acerbissimum, in quo ignei fluctus montium instar eriguntur; » et homil. 13 *in epist. ad Roman.* : « Expendito vitæ alterius mala quæ sint futura, regi colorum privationem, a gehenna inustum dolorem, vincula perpetua, exteriores tenebras, vermem venentum, dentium fremitum, pressuram loci angustam, igneos fluvios, fornaces nunquam restinguendas. » Et S. Gregorius, lib. XIV *Moral.*, cap. x, agens de Sodoma : « In ipsa, ait, qualitate ultionis notavit maculam criminis : sulphur quippe fetorem habet, ignis ardorem; qui itaque ad perversa desideria ex carnis fetore arserant, dignum fuit ut simul igne ac sulphure perirent. »

Porro certum est dæmones et damnatos in gehenna vero igne torqueri; ignem enim ubique nominat Scriptura ubi de eorum pœna agit, et ita docent S. Basilus in *Psalm.* xxviii; S. Augustinus, *XXI De Civit.*, ix; S. Gregorius, *IV Dialog.*, xxx; Isidorus, lib. I *De Summo bono*, cap. xxxi; S. Chrysostomus paulo ante citatus; S. Cyprianus, *De Ludiis, martyrii*; Nazianzenus, orat. *in S. Leucar.*; S. Justinus, *Ad orth. ad Gentes*; Clemens, lib. V *Strom.*; Magister et Scholastici unanimi consensu, in IV, dist. 3, cap. xiv. Quod ergo Damascenus, lib. *IV De Fide*, cap. ultim.; Nysseus, lib. *De Resurrect. et anima*; S. Hieronymus, in cap. ult. *Isaiæ*; Ambrosius, lib. VII *in Lucan.*, cap. xiv; Chrysostomus, hom. 4 *in epist. ad Hebr.*; S. Augustinus, lib. XXI *De Civit.*, x; S. Gregorius, *XV Moral.*, xiv, alias xvii, insinuant dæmones et animas damnatorum torqueri igne non materiali et corporali, sed spiritali et mystico, intelligi non corporali, id est, non crasso, terrestri et obtuso, qualis est noster ignis; ignis enim gehennæ alterius rationis est a nostro, eoque longe acrior, ardentior et penetrantior, adeo ut etiam

in animas et spiritus agat, easque comburat, quo respectu vocatur spiritalis, tum quia objectum in quod agit est spirituale, tum quia modus agendi, æque ac effectus est spiritalis, imo miraculosus et divinus.

8. SIMILITER ET HI CARNEM QUODAM MACULANT, etc. — Græca addunt, *ἀνα ἑσθλαῖσιν*, id est *hi somniantes*, vel *somnis delusi*; quod suspicari quis posset a quodam explicitiois causa adjectum in margine, deinde in textum irrepisse, quia illud omittit Latinus. Verum veteres, ut S. Epiphanius, *hæresi* 26, et ex eo Oecumenius, ac Clemens, lib. III *Strom.*, cap. I, id ipsum legunt, sicque exponunt, *g. d. Simon et Gnostici non docent veritatem, sed sua somnia et commenta de libidine, carnis licentia, contemptu superiorum, etc., populis obtrudunt.* « Loquuntur, ait Epiphanius, velut per somnia verba sua, et non per sobrietatem vigilantis rationis. Nam et doctoribus in Jerusalem dicit Isaias, cap. lvi, vers. 10 : Omnes canes muti non potentes latrare, somniantes concubunt, etc. Et sane hic in Epistola Judæ ostendit, dicens : Somniantes concubunt, quæ non sciunt dicentes; et ostendit quod non de insomniis in somno dicit, sed de fabulosa ipsorum tragœdia ac nugacitate, quæ velut per somnium profertur, et non a sana mente. » Hic sensus huic loco valde congruit : « enim somniantes non solum ad e carnem maculant, » sed et ad sequentia, « dominationem spernunt, majestatem blasphemant, » etc., refertur, ut patet ex Græco. Unde et Arabicus veritè : *Assimilantur illis etiam hi qui videntes sunt somnia*. Et sic pseudoprophete sæpe a Prophetis vocantur somniantes, eo quod non Dei oracula, sed suæ phantasticæ figmenta et somnia prædicarent. Ita vocat eos Moses *Deuteron.* xii, 3; Jeremias, cap. xxvii, vers. 9; Zacharias, cap. x, vers. 2. Clare vero Deus per Jeremiam, cap. xxiii, 25 : « Audivi, ait, quod dixerunt Prophete prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes : Somnivi, somnivi. Usquequæ est istud in corde Prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductiones cordis sui? Qui volunt facere ut oblioscatur populus meus nominis mei propter somnia sua, etc. Ecce ego ad Prophetas somniantes mendacium, etc., cum ego non misissem eos. » Similia habet cap. xxix, 8. Hinc et Irenæus, lib. I, cap. xx. Gnosticos vocat Oniropompos, eo quod sua somnia quasi oracula Dei vendiderant. Sed audi somnium Gnostico-rum de Elia ex Epiphanio, *hæresi* 26 : « Philippi Apostoli confictum Evangelium proferebant, et ex eo mera somnia et deliramenta, ad sua impura dogmata stabilenda. Quoniam etiam de sancto Elia blasphemias dicere audent : quando assumptus est, inquit, rursus defectus est in mundum. Venit enim, inquit ipsi : Quo vadis? habeo enim veritas poteris ascendere. et hic dimittere